

Presentació

Alfredo Gutiérrez Zavala

Director general d'ATLL, Concessionària de la Generalitat de Catalunya, SA

Parlar de la gestió de l'aigua en una àrea metropolitana obligatòriament ens obliga a referir-nos a una complexa trama d'instal·lacions de captació, plantes de tractament d'aigua, dipòsits, estacions de bombament i xarxes de distribució que permeten que l'aigua provinent dels rius, en el nostre cas, del Ter i el Llobregat, arribi als municipis amb una qualitat òptima per al consum humà. Sens dubte, aquesta necessitat bàsica per al desenvolupament porta intrínseca una petjada en el territori al qual serveix, i al paisatge.

Però hi ha diferents maneres de gestionar l'aigua, que històricament ha estat un dels principals elements vertebradors i articuladors del paisatge. Des d'ATLL Concessionària s'ha estat sempre molt curós a respectar els valors del territori i aplicar la recerca i la innovació com a solucions de futur i de preservació de l'entorn i del medi. De fet, compartim que la qualitat d'un paisatge és símbol de maduresa i del nivell cultural del territori, un aspecte que reforça el sentiment de pertinença de la comunitat a la qual servim i que incrementen l'autoestima pel lloc.

Si no hagués estat així, la petjada que històricament la humanitat ha produït hauria estat irreversible, i les infraestructures per proveir d'aigua una població de més de 5 milions d'habitants haurien afectat molt més el paisatge.

En el cas d'ATLL, hi ha una preocupació especial per fer-ne una gestió basada en l'optimització dels recursos hídrics. Per aquest motiu, és clau una bona planificació, la generació d'infraestructures, la gestió i l'explotació de les instal·lacions productives i les que constitueixen la xarxa bàsica d'abastament d'aigua del sistema Ter-Llobregat. I per aconseguir aquests objectius ens basem en el fet extraordinari que ha permès a les civilitzacions evolucionar i que és justament el control i el coneixement de la natura i la seva conducció ordenada i intel·ligent per respondre a les necessitats dels ciutadans. Així doncs, la recerca i el desenvolupament a ATLL han

adquirit els darrers anys una importància creixent, adreçada a la millora contínua del procés i, per tant, del producte final.

Els nostres pobles i les nostres ciutats s'han anat transformant per donar resposta a les necessitats sorgides dels canvis econòmics, demogràfics, socials i culturals. Des d'ATLL Concessionària s'ha treballat sempre en els efectes de millora de la qualitat de vida de la població que hi resideix, però respectant en tot moment el medi que ens acull, el paisatge que ens caracteritza i l'entorn fora de qualsevol dubte.

Presentació

Joan Nogué

Director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya

L'aigua ha estat històricament un dels principals elements vertebradors i articuladors del paisatge a les nostres latituds. L'ocupació mil·lenària del territori i el seu afaïçonament per part de les societats humanes que s'hi han establert s'explica en bona mesura per l'aigua, ja sigui en forma de deus, de fonts, de rius i rieres o d'estanys i estanyols. És per això que, avui, es fa difícil parlar del paisatge sense associar-lo a l'aigua i al patrimoni que ha sorgit al seu voltant. Un patrimoni històric —el vinculat als paisatges de l'aigua— que, a casa nostra, està intrínsecament unit a uns cursos fluvials que estan desenvolupant nous papers i estan prenent nous significats. Aquest era l'eix vertebrador del seminari internacional “Paisatge, patrimoni i aigua. La memòria del territori”, les ponències del qual surten ara publicades en aquest llibre.

Des de la perspectiva interdisciplinària que ha caracteritzat sempre l'actuació de l'Observatori del Paisatge de Catalunya, ens plantejem en aquest llibre endinsar-nos en una temàtica aparentment més sectorial que la d'altres, això és, la relació entre paisatge, aigua i patrimoni. Dic “aparentment” perquè, fins ara, potser no ens havíem centrat en una publicació en un element concret del paisatge, com és l'aigua. Però és que resulta que aquest element és tan transversal i ho amara (mai més ben dit...) tant tot que parlar de l'aigua és quasi com parlar del paisatge. I més encara si hi afegim el patrimoni, l'altre gran pal de paller d'aquest llibre.

El llibre que presentem, el quart volum de la sèrie “Reflexions” de la col·lecció “Plocs de Paisatge”, s'estructura en tres blocs. El primer bloc porta per títol “Paisatge, aigua i planificació” i l'encapçala el text “Al lloc adequat, en el moment adequat: l'aigua en els paisatges humans”, de l'investigador de la Universitat de Newcastle Graham Fairclough, que contextualitza el debat situant l'aigua com un aspecte fonamental del paisatge i assenyalant que els conceptes d'aigua i patrimoni són conceptes “convergens”. Segueix l'experiència holandesa de la mà de Bas Pedroli, professor

de la Universitat de Wageningen, Stijn Koole, arquitecte paisatgista, i Rob Schröder, especialista en urbanisme i consultor en matèria de paisatge, amb “Planificació del paisatge en els pòlders històrics del ‘cor verd’ d’Holanda: el cas de Midden-Delfland”. Finalment, acaba el bloc Anna Ribas, professora de la Universitat de Girona, amb el capítol titulat “Paisatges de l’aigua i desenvolupament territorial: el cas del riu Ter”.

El segon bloc, “El paisatge fluvial en l’art i el cinema”, l’inicia Pere Sala, coordinador tècnic de l’Observatori del Paisatge de Catalunya, amb el capítol “Presa, paret, paisatge”. La segona aportació, a cura de Federico López Silvestre, professor d’Història de l’Art i Història de les Idees Estètiques de la Universitat de Santiago de Compostel·la, porta per títol “El riu en l’art contemporani i algunes notes de potamologia pràctica”. I el darrer capítol l’escriu el més cinèfil de tots, Alan Salvadó, professor de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona: “Poètiques i usos dels paisatges fluvials al llarg de la història del cinema”.

Finalment, el tercer bloc, “Paisatge fluvial: patrimoni i usos”, inclou quatre capítols, tots referits a aspectes patrimonials de l’aigua. El primer capítol, “Paisatges agraris i patrimoni de l’aigua: la necessitat de preservar els valors patrimonials d’un paisatge quotidià en l’àmbit mediterrani“, és a cura de Rafael Mata, professor de la Universitat Autònoma de Madrid. Francesco Vallerani, professor de la Universitat de Venècia Ca’ Foscari, desplega la temàtica “Formació, degradació i recuperació dels paisatges de l’aigua de la plana Padana”. Per la seva banda, els geògrafs Eva Perisé i Arcadi Castelló s’endinsen en “L’energia hidroelèctrica i la transformació del paisatge pirinenc”. I per acabar, Jordi Agustí, director de l’Agència Catalana de l’Aigua, ens descriu el “Pla d’usos d’embassaments de les conques internes catalanes”.

El seminari va ser enormement ric en idees i propostes i el nostre desig és que el llibre encara en generi més, que esdevingui una excusa per tornar a repensar els paisatges de l'aigua, en aquest cas els paisatges fluvials, tan importants a casa nostra.

Res no hauria estat possible sense la col·laboració d'ATLL Concessionària, el director general de la qual, el senyor Alfredo Gutiérrez, ha escrit també unes paraules en aquest llibre. Una empresa vinculada a l'aigua patrocina un seminari i un llibre sobre els paisatges de l'aigua. Ens sembla encertat i coherent. Estem profundament agraïts a ATLL Concessionària per aquest patrocini i desitgem que es pugui repetir en el futur immediat.